

Focus op ontwikkelen

Ontwikkelingsdenken in Aurecool

ESO* is een belangrijk, sociaal proces

De emotionele en sociale ontwikkeling (ESO) is van grote invloed op de schoolprestaties en welbevinden van leerlingen. Het is dan ook van belang om de ESO, waar maar mogelijk is, te stimuleren en uit te dagen.

Ontwikkelingsdenken is een model van leren. Het gaat er vanuit dat mensen een aangeboren neiging hebben om zich te ontwikkelen. Dit ontwikkelen is, naast een persoonlijk innerlijk proces, ook een sociaal proces. In de sociale omgeving kun je gedrag, kennis en kunde uitproberen. Vanuit de sociale relaties word je bevestigd in wat je kan en wie je bent. Hierdoor kun je je competent gaan voelen. En als je je competent voelt, ga je makkelijker sociale relaties en uitdagingen voor nieuwe ontwikkelingen aan. De ontwikkeling van autonomie, relatie en competentie is een samenhangend geheel.

Ontwikkeling en ontwikkelingstaken

In de dagelijkse werkelijkheid ontwikkelen mensen zich continu op alle verschillende factoren die met ESO te maken hebben. Ze hebben heel veel gedrag, dat soms tot ontwikkeling leidt en soms niet. Elke dag weer. Er is pas sprake van een ontwikkeling als nieuwe gedragingen geïnternaliseerd zijn: je bent dan werkelijk veranderd t.a.v. die factor van je functioneren. Een ontwikkelingstaak is een traject waarbinnen een dergelijke mentale (en ook neurologische) ontwikkelingsstap gemaakt wordt.

Ontwikkelingstaken en de daarbij passende ondersteuning zijn sterk afhankelijk van waar de leerling op dat moment in de ontwikkeling zit. Het handelen en aanbod vanuit de volwassenen is een dynamisch geheel van aansluiten bij de leerlingen en ontwikkelingsstimulering. In een ontwikkelingslijn kun je zien in welke fase leerlingen zich bevinden. Dit is helpend bij het kiezen van passende stimulering en begeleiding. 'Gedrag aanleren' kan een eerste stap zijn, maar ontwikkeling is meer dan een serie (aangeleerde) gedragingen.

Een nieuwe ontwikkelingsstap maken is altijd een beetje spannend. Deze spanning is ook nodig om het mentale proces van internaliseren mogelijk te maken. Door uit te proberen, te oefenen en soms ook te falen kan uiteindelijk het passende gedrag geïnternaliseerd worden. De (hanteerbare) spanning, uitprobeerruimte, feedback en grenzen zijn allemaal nodig om tot ontwikkeling te komen. De school, de klas en de gesprekken met de leerling en ouders moet hier op gericht zijn: Zonder onrust, geen ontwikkeling.

Rol van de leerKracht

De emotionele en sociale ontwikkeling van leerlingen is complex en veelomvattend. Het is aan klassenleiding (én ouders) om deze boeiende, complexe en woelige ontwikkeling te begeleiden en waar nodig te stimuleren. Dit vergt steeds weer afstemming van de begeleiders in het nu en de (nabije) toekomst. Leerkrachten hebben de ruimte om direct in te spelen op een ontwikkelingstaak van de leerling: de vooraf (samen met leerling en/of ouders) gekozen ontwikkelingstaak, maar ook in alle ontwikkelingsmomenten die zich gedurende de tijd zich voor doen. Door zich bewust te zijn van wat ontwikkeling is en nodig heeft, kan klassenleiding (samen met de leerling en/of ouders) keuzes maken in

waar de focus een specifieke periode op ligt. Maar ook op elk moment inspelen op wat zich aan ontwikkelingskansen voordoet (*just in time én just enough*).

Leerkrachten kunnen ontwikkelingsstaken -en daarmee de ontwikkelingsstap die een leerling moet gaan maken- goed herkennen: "Dit is de lange lijn; daar gaan we heen." Aurecool ondersteunt dit proces met de functie Focuspunten; dit is een beschrijving van de komende ontwikkelingsstap per categorie en ontwikkelingsfase én het passende leerkracht-handelen om die stap te stimuleren en begeleiden. Met het begrijpen hoe ontwikkeling in elkaar zit en hoe je ontwikkeling kunt stimuleren, hebben zij kennis en kunde in huis om alles wat er voorbij komt aan ESO bij de leerling te ondersteunen. Een ontwikkelingsstap van de leerling betekent ook een taak voor klassenleiding (én ouders). In de *Zone van de naaste ontwikkeling* zetten zij een steiger om de ontwikkeltaak van de leerling heen en maken daardoor ontwikkeling mogelijk.

Leerkrachten:

- bieden een veilige omgeving waarin fouten/falen en succes beide gezien worden als onderdelen van ontwikkeling (bemoedigen, begrenzen, stimuleren nog een keer proberen en enthousiast zijn over een goede poging... ook als die mislukt is)
- zijn extern geheugen (hier ben je mee bezig, wat heb je daar ook al weer voor nodig?....)
- zetten de norm (zo moet het worden)
- zijn kennisdragers (hoe kom je bij dat einddoel?)
- geven feedback (lukt het al een beetje?)
- reiken hulpmiddelen aan (dit zou je kunnen gebruiken/ haar zou je kunnen vragen ...)
- helpen hulpbronnen te organiseren (wat heb je nodig en hoe kom je daaraan?)
- zijn publiek om succes mee te vieren (je kan het... 😊)

Het gaat anders! en nu?

Ontwikkeling gaat niet altijd vanzelf goed. Er kunnen allerlei redenen zijn waardoor ontwikkeling stagneert, vertraagt of scheef gaat. Met extra ondersteuning voor specifieke ontwikkelingsstaken kan ontwikkeling gestimuleerd worden. Acceptatie dat voor een leerling de optimale ontwikkeling bereikt lijkt (en dus gekozen wordt voor compenseren of blijvend ondersteunen) of dat er sprake is van onderliggende problematiek die mogelijk eerder op het gebied van therapeuten dan school ligt, moet altijd mee gewogen worden.

FUN

En zoals bij alles: betrokken worden en plezier is de beste manier om je iets eigen te maken! Dat geldt ook voor leerkrachten 😊.

Focuspunten in Aurecool:

De Focuspunten ondersteunen de leerkrachten om te handelen vanuit het ontwikkelingsdenken. Ze geven een beschrijving van de komende ontwikkelingsstap per categorie en ontwikkelingsfase én het passende leerkracht-handelen om die stap te stimuleren en begeleiden. Vanuit dit ontwikkelingsdenken kunnen leerkrachten samen met leerlingen en hun ouders kiezen voor Focuspunten waar de komende periode extra stimulans op wordt gezet; erken talenten en maak duidelijk waarom en waarin de zwakke punten belemmerend zijn voor de persoonsontwikkeling, het sociale functioneren en het schoolse functioneren. Door samen eerlijk te zijn over wat kan, en niet kan, wordt de kans op succes vergroot. Daarbij kan in de schoolse setting het uitgangspunt zijn: zo specifiek als nodig. Als het passend is kunnen focuspunten voor groepjes leerlingen aan elkaar gekoppeld worden en onderdeel uitmaken van het klassenaanbod. Tegelijkertijd met anderen werken aan iets wat je je eigen moet maken werkt over het algemeen stimulerend.

* In deze tekst wordt gesproken van ESO voor Emotionele en Sociale Ontwikkeling. De tot nu toe gebruikelijke term SEO is verwarrend sinds dit gekozen is als naam voor een specifieke test.

** Waar leerkracht staat wordt alle klassenleiding bedoeld.

Ontwikkelingsdenken lezen

Eén van de modellen over leren is het ontwikkelingsdenken. Een groot aantal theoretici, ontwikkelaars en mensen uit de onderwijspraktijk heeft hier een bijdrage aan geleverd. Hieronder een mini-list:

- ✓ L. Vygotsky (1933)
- ✓ R. Ryan en E. Deci: (Self determination theory 1985; 2000)
- ✓ G.P. Heijmans (ontwikkelingstaken en incantatietheorie; 1990,1994, 1999))
- ✓ H. Spanjaard & W. Slot (Ontwikkelingstaken, 2015)
- ✓ M.A.G. van Aken e.a.(Do you see my growth?, 2006)
- ✓ A. Minnaert (Verschillen onderscheiden, CAREBAGS, 2005)
- ✓ A. Maslow (A Theory of Human Motivation, 1943)
- ✓ P. Dawson & R. Guare (Executieve functies bij kinderen en adolescenten, 2019)
- ✓ A. Dösen (SEO, Schaal emotionele ontwikkeling 2000)
- ✓ H. Spanjaard & W. Slot (ontwikkelingstaken, 1996,2015)
- ✓ F.C. Verhulst & F. Verheij (Kinder- en Jeugdpsychiatrie, 2014)
- ✓ D. van der Lek (Niet investeren in het trainen van je medewerkers! 2017)
- ✓ M. Meijer, (Wat gebeurt er met je brein en lichaam als je doet wat je inspireert, 2017)
- ✓ A. van Doorn (methode ontwikkelingskunde, 2017 (?))
- ✓ C. Tenback (Planmatig en opbrengstgericht Werken aan Zelfredzaamheidsvaardigheden met Leerlingen met een (Ernstige) Verstandelijke Beperking. 2017)
- ✓ NJI (Opgroeien en opvoeden; 2020)
- ✓ Aurecool (Stegeman, Drewes en Stegeman, 2010, 2023)